

Onintza Odriozola Irizar. Historia hurbilean arakutzen

Euskal Herriaren azken hamarkadak ezin dira ulertu ETArri aipamena egin gabe. Erakundearen lehen urteak aztertu ditu Onintza Odriozola Irizarrek bere doktorego tesian; fenomeno sozial zabal samarra izan zela ondorioztatu du, eta diskurtso hegemonikoak baliatutako kontakizuna “izebergaren punta” besterik ez dela dio.

“ETA euskal gizartearen zati handienez eragin zuen lurrikara izan zen”

Jon Ander de la Hoz

@delarregi

ARGAZIAK: BATISTE EZEIZA

Zerk bultzatu zaitu ETAREN sorrera aztertzea?

Konturatu nintzen ETArri buruz egin diren ikerketetan gauza batzuk beste batzuk baino gehiago landu direla: adibidez, ETAREN ideologiari eta estrategiari buruzko historia politikoa nagusitu da. Gure ustez oso garrantzitsua da, ETA bere osotasunean ulertzeko, bere eragin soziala eta kulturala ere aztertzea, beti ere, esparru politiko eta ideologikoarekin lotuta.

Zein metodologia erabili duzu lana egiteko?

Gaiaz idatzita zegoena landu dugu, ETAREN dokumentu zaharrak nahiz beste egileen lanak. Horrez gain, lehen eskutik ere jaso dugu informazioa, ETAN edo haren inguruan militatutako hamasei gizon-emakume elkarrizketatu ditugulako.

Zein hipotesatik abiatu zenuen lana?

Gure susmoa zen ETAREN inguruan ETAKO militante ez ziren pertsona ugari an-

tolatu zela: erakunde-egitura organikoa gainditzen zuen antolaketa eta harreman-sare gisa ulertuta. Horri deitu diogu ETA mugimendua. Aldi berean, jakina da testuinguru hartan ekimen ugari jarri zela abian Euskal Herrian, bai maila soziopolitikoan eta bai maila kulturalan. Dinamika guzti haren zati handi bat, behintzat, ETAREN diskurtso eta estrategiarekin batera edo bere inguruan –mugimendu horretan–, elkarreraginean, artikulatu zela susmatzen genuen.

Zein dira harreman horiek?

ETAREN fronte kulturalak, adibidez, harremana izan zuen euskalgintzarekin. Euskara batuaren sorrera, ikastolak, kantagintza... Esan genezake presentzia eraginkorra izan zuela ETAK edo etakide askok euskalgintzaren esparru guztietan. Txillardegia da adibide argiena. Askotan ETAK berak –haren fronte kulturalak– bultzatu zituen kultur ekimenak, edo elkarlanean aritu zen beste batzuekin.

Mugimendu horiek uler daitezke ETAREN diskurtsoaren testuingurua aintzat hartu gabe? Euskara eta euskal kultura bere diskur-

Diskurtsoa, borroka-leku

“Uste dut estaturik gabeko nazio mugimenduontzat –eta gaur egun batez ere independentistontzat– bereziki garrantzitsua dela ditugun bitartekoekin gure kontakizuna eraikitzea; azken batean, historiaren diskurtsoa borroka-leku bat da, eta errealtateak eta diskurtso politikoak eraikitzeko eta legitimatzeko erabiltzen da. Horretan ari dira, hain justu, zenbait erakunde, elkarte eta fundazio. Beraz, Euskal Herrira etorrira, iruditzen zait ETAREN fenomeno ahalik eta modu integralenean aztertu eta azalatu beharko genukeela”.

"Euskara bere diskurtsoaren erdian kokatu zuen ETAK, arraza alboratu eta euskalduntasunari indarra eman zion. Horrek diskurtsoa eta praxia aldarazi zituen, jende asko hasi zen euskara ikasten. Euskararen balioa handitu egin zen".

tsoaren erdigunean kokatu zituen ETAK. Abertzaletasun berri bat ekarri zuen, arraza alboratu eta euskalduntasuna naziotasunaren oinarrian jarri zuelako. Horrek diskurtsoa eta praxia aldarazi zituen, eta jende asko hasi zen euskaraz ikasten; euskararen balio sinbolikoa handitu zen. 60ko hamarkadan euskara erabiltzeko, ikasteko, modernizatzeke eta jendarteratzeko mobilizazio zabala jarri zen abian.

Langile mugimenduekin ere izan zuen harremana.

ETA garaiko gatazka sozialetatik elikatu zen aldi berean, langile mugimenduen sektore bati mentalitate bat eskaini zion: nazio askapena helburu zuen abertzaletasun akonfesional eta ezkertiar baten diskurtsoa. Mugimendu ezkertiarrek subjektu iraultzailetzat langile klasea hartzen zuten; ETAK nazio auzia lotu zion horri eta Euskal Langile Herria izendatu zuen subjektu iraultzaile. Bi mugimenduen artean gatazka batzuk sortu baziren ere, nazio askapena eta askapen soziala uztartu ahala, aurretik abertzaletasuna urruti sentitzen zuen langile asko hurbildu zen ETARA.

Horiekin batera, fronte militarra ere garatu zuen ETAK.

Lehen urteetan ekintza adarra deitzen zitzaion eta gero fronte militarra. Frankismoaren errepresio bortitza gori-gori zegoela, herri-babesa eta harreman-sarea behar zituen ETAK abertzaletasun ekintzailea gauzatzeko: ikurrinak jarri, propaganda zabaldu, helburu zehatz baten kontrako ekintzaren bat... Hori egiteko herriaren zati garrantzitsu baten babesa izan zuela uste dugu. Bere estrategiak onarpen sozial handi samarra zeukala ondorioztatu dugu, jendearen arabera Francoren aurka egiteko bide eraginkorra eta bidezkoa zelako.

Hiru fronte horien baturak ondoriorik izan zuen abertzaletasunaren susperraldian?

Handia. 1964tik aurrera masa abertzaletasunak gorakada izan zuen, eta ez ETAREN inguruan soilik. EAJ, Enbata eta halako erakundeek ere egin zuten gora, euskal jaiak sortu zituzten, dantza... Lehen ezkutuan zegoen abertzaletasuna kaleratzen hasi zen pixkanaka.

Emakumezkoek zein toki zuten garaiko ETAn?

Subjektu aktiboak izan ziren. Bereziki, kulturaren esparruan hartu zuten parte emakumeek, ikastoletan eta beste. Gainera, erakundeko erabakiguneetan ere bazebiltzan batzuk, nahiz eta gutxi batzuk izan.

Nola artikulatu ziren Ipar eta Hego Euskal Herriko abertzaleak?

Batetik, Hego Euskal Herriko abertzaletasunaren gorakadak olatu gisa jokatzen zuten Ipar Euskal Herriko abertzaletzat. Gainera, mugaren bi aldeetako abertzaleen artean elkarreragina izan zuen. Gero, erakundeko kide asko Ipar Euskal Herrian gorde izanak aire berriak ekarri zituzkien; han edan zuten filosofo frantziar ezkertiarren iturritik.

Zein ondorio nagusi ateratu duzu?

ETAREN abertzaletasun berria Euskal Herriko tren makina martxan jartzeko ikatza izan zen. Elkarriketetan, zenbaitek esan du gizartea lozorrotik berpizteko balio izan zuela. Euskal Herriko gizartearen zatirik handienean eragina izan zuen lurrikara izan zen. ■